

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Institution: NaturErhvervstyrelsen

Enhed/initialer: CFI /LBO/LASJUU/MORBLO/KABINI

Sagsnr.: 13-835-000032

Dato: 7. marts 2014

Sammenfatning fra 2. møde i bioøkonomipanelet, 26. februar 2014 hos

Aalborg Universitet København

Tema: Nuværende og fremtidige værdikæder, herunder: hvor er vi stærke?

Dagsorden

- Velkomst (ved professor Lene Lange, Aalborg Universitet)
- Regeringens forventninger til samarbejdet med Det Nationale Bioøkonomi Panel
- Introduktion til dagens tema – og forventninger til muligt produkt fra panelet (ved formand Karsten Biering Nielsen, NaturErhvervstyrelsen)
- Overordnet præsentation af resultatet fra værdikæde-undersøgelsen (ved Morten Blom Andersen, NaturErhvervstyrelsen)
- Elevatorpræsentationer á 7-8 minutter
 - Case: Chr. Hansen; potentialer, danske styrkepositioner og barrierer ift. værdikæder med fokus på fødevaringredienser, v. Henriette Øllgaard, Chr. Hansen.
 - Case: Potentialer, danske styrkepositioner og barrierer ift. værdikæder med fokus på foder (inklusive foderingredienser), v. Asbjørn Børsting, DLG
 - Case: Maabjerg Energy Concept; potentialer, danske styrkepositioner og barrierer ift. værdikæder med fokus på bioenergi, v. Anne Grete Holmsgaard, BioRefining Alliance
 - Case: Force Technology; potentialer, danske styrkepositioner og barrierer ift. værdikæder med fokus på bioplast, v. Kristian Dammand Nielsen, Force Technology.
 - Case: Novozymes; potentialer, danske styrkepositioner og barrierer ift. værdikæder med fokus på biokemikalier, v. Johan Mogensen, Novozymes.
 - Case: Marius Pedersen; potentialer, danske styrkepositioner og barrierer ift. værdikæder med fokus på organisk affald, v. Jeanett Vikkelsøe, Marius Pedersen.
- Gruppearbejde: På baggrund af oplæg og værdikædeskemaer diskuteres potentialer, danske styrkepositioner og barrierer indenfor forskellige værdikæder, hvor der samtidig tages højde for potentielle synergier mellem værdikæder og ønsket om at skabe gode muligheder for kaskadeudnyttelse af biomassen.
- Oplæg og diskussion

- 5-7 minutters oplæg fra grupperne, med efterfølgende diskussion i plenum.
- Evt. nedsættelse af arbejdsgruppe og diskussion af kommissorium for denne
 - Eventuelt

Velkomst

Lene Lange bød bioøkonomipanelet velkommen til Aalborg Universitet København og orienterede kort om universitetet, der har 4 fakulteter, 570 ansatte og 3500 studerende. Universitetet har haft stor succes med at tiltrække mange studerende fra ikke-akademiske hjem. Lige som i Ålborg er undervisningen projekt- og problemorienteret med særlig fokus på tværsektorielt samarbejde.

Regeringens forventninger til samarbejdet med det nationale bioøkonomipanel

Fødevareministeren var med meget kort varsel blevet kaldt til et andet møde og kunne derfor desværre ikke orientere bioøkonomipanelet om regeringens forventninger.

Introduktion til dagens tema og forventninger til mulig produkt fra panelet

Karsten Biering Nielsen takkede Lene Lange for at have stillet lokaler til rådighed for mødet. Han orienterede dernæst om temaet for og afviklingen af dagens møde og takkede i den forbindelse for alle de indkomne værdikæder, som sekretariatet havde sammenfattet og rundsendt med mødeindkaldelsen. Det omfattende udsendte materiale skal betragtes som et inspirationskatalog.

Karsten Biering Nielsen talte dernæst om den mulige udtalelse fra panelet. Han havde et forslag til, at den skulle indeholde konkret rådgivning med specifikke forslag til handling, og at den blev fremsat af panelet i konsensus. Den skulle fokusere på nuværende og fremtidige værdikæder og se på danske styrkepositioner og potentialer, jf. vedlagte slides. Et vigtigt element i udtalelsen ville være både at identificere hvilke barrierer, der hæmmer realiseringen af lovende værdikæder og at give såvel strategiske som konkrete forslag til, hvad der kan gøres for at fjerne barriererne – og gerne i form af forslag, som kan give resultater på relativt kort sigt.

Han sagde endeligt, at sekretariatet havde udsendt et udkast til en skrivelse om panelets arbejdsform. Hvis der var nogle bemærkninger til den, vil de blive taget op under punktet ”eventuelt”.

Overordnet præsentation af resultatet fra værdikæde-undersøgelsen

Morten Blom Andersen trak nogle hovedlinjer op fra de indkomne værdikædeskemaer. Han fokuserede på globale potentialer, danske styrkepositioner og barrierer (tekniske, økonomiske, logistiske og reguleringsmæssige) og skitserede – på basis af det indkomne materiale - hvilket billede der tegner sig for disse forhold for så vidt angår nuværende og fremtidige værdikæder.

For de nuværende værdikæder er der således betydelige og dokumenterede markedspotentialer, og der er også betydelige samfundsmæssige potentialer, herunder forventning om stigende verdensmarkedspriser og eksportmuligheder. Hvad angår de fremtidige værdikæder er usikkerheden i sagens natur større, men generelt peges i retning af gode markeds- og samfundsmæssige potentialer. Hvad angår barrierer i de eksisterende værdikæder er der generelt størst fokus på reguleringsmæssige barrierer, som f.eks. et ønske om differentieret miljølovgivning og om fastslæggelse af bæredygtighedskriterier. Manglende kapitaladgang kan også være en barriere. For de fremtidige værdikæder blev nævnt logistiske barrierer, som gør biomasse dyrere end andre alternativer. Endvidere nævnes behov for forskning og udvikling samt et generelt ønske om bedre og mere langsigtede rammevilkår. Se i øvrigt vedlagte slides.

Elevatorpræsentationer

Denne række af korte præsentationer omhandlede potentialer, danske styrkepositioner og barrierer med fokus på henholdsvis:

- Fødevareingredienser v. Henriette Øllgaard, Chr. Hansen: Dette tema går på tværs af sektorer, og handler grundlæggende om at øge effektiviteten i alle de omtalte 20 værdikæder – ”vi skal have mere ud af mindre”. DK har allerede en styrkeposition indenfor ernæring og fødevarer, men der er behov for bedre koordinering på tværs af ministerier og yderligere investeringer. Den europæiske holdning til GMO er også en udfordring for udvikling af fødevareingredienser.
- Foder og foderingredienser v. Asbjørn Børsting, DLG: Ca. $\frac{3}{4}$ af den danske planteproduktion bruges til foder, hvortil kommer en stor import af proteinholdigt foder (især soja) til svin og fjerkræ: af et samlet råproteinforbrug på ca. 2,7 mia. kg/år produceres ca. 1,7 mia. kg/år i DK, mens 1 mia.kg/år importeres. Danmark har styrkepositioner på en række led i foder-værdikæden. Globale udfordringer er stigende befolkning og klimaforandringer. En central dansk udfordring er at sikre proteinforsyningen, herunder fra lokalt dyrkede afgrøder. Det stiller krav om tilstrækkelig kvælstof til danske afgrøder og sætter øget fokus på udnyttelsen af protein fra den grønne biomasse.
- Maabjerg Energy Concept (MEC) v. Anne Grete Holmsgaard, BioRefining Alliance: MEC er Danmarks største biogasanlæg og er samtidig et kraftvarmeanlæg. Der planlægges at udbygge det med et 2.generations bioethanol-anlæg til et egentlig bioraffinaderi. Anlægget vil kunne dække 4,3 % af det danske benzinforbrug og vil derudover kunne være platform for produktion af en række højværdiprodukter. Barriererne for udbygningen er manglende markedstræk (kunne f.eks. skabes ved krav om iblanding af 2G bioethanol) samt et behov for politisk opbakning. Andre grønne teknologier er kun kommet i gang med politisk vilje og støtte.
- Bioplast v. Kristian Dammand Nielsen, Force Technology: To konkrete eksempler på anvendelse af bioplast er ølkrus til Roskilde Festival og Novos insulin-pen. Mange anvendelsesmuligheder for bioplast, f.eks. i produkter som kan ende i naturen. Danske styrkepositioner er de veludviklede landbrugs- og bioteknologisektorer, og at vi er gode til forskning og plastforarbejdning. Udfordringerne er behovet for at skaffe den nødvendige viden, og at for-

holdet mellem pris og kvalitet gør det vanskeligt for bioplast at konkurrere med fossilbaserede plasttyper.

- Biokemikalier v. Johan Mogensen, Novozymes: Fremstillingen af biokemikalier er en ung teknologi sammenlignet med det fossilbaserede alternativ. Olieraffinaderier var elendige til at begynde med, men har haft mange år til at forfine teknikkerne og optimere udnyttelsen af rest- og biprodukter. Den samme udvikling må man forvente vil ske med bioraffinaderier. Man skal altså passe på ikke at være for skeptisk overfor bioraffinering pga. de første erfaringer. Historien viser, at hvis man går i gang med bioraffinering, må man forvente, at det vil medføre øget innovation og effektivisering. Historien viser også, at hvis et rest- eller biprodukt er tilgængeligt, så vil man finde noget at bruge det til, som det f.eks. skete med plastic ud fra olieprodukter. Det, som starter som et ret værdiløst biprodukt, kan således ende med at blive grundlag for en lukrativ produktion af højværdiprodukter. 2014 bliver et vigtigt år for bioraffinering, med start af flere fuldskalaanlæg i bl.a. Brasilien, Italien og USA. Men der er behov for støtteforanstaltninger for at sætte skub i denne udvikling i Danmark.
- Organisk affald v. Jeanett Vikkelsøe, Marius Pedersen: Denne værdikæde er ikke ny, men 80 % af det organiske affald bruges i dag til forbrænding. Regeringens ressourcestrategi lægger imidlertid op til et paradigmeskift, nemlig at betragte affald som ressource og gå væk fra forbrænding. Der er et potentiale på ca. 300.000 tons organisk affald fra husholdningerne og ca. 200.000 tons fra detailhandlen. Barrierer: svært at ændre adfærd, vaner og praksis; mange penge investeret i forbrændingsanlæg; politiske mål er ikke udmøntet i egentlige lovkrav til f.eks. kommuner eller erhverv.

Gruppearbejde

Panelet blev opdelt i fire grupper, som - understøttet af Sune Knudsen fra Implement Consulting Group - diskuterede potentialer for udvikling af danske værdikæder på henholdsvis kort og langt sigt, barrierer samt mulige løsninger. Efterfølgende fremlagde grupperne resultatet af deres drøftelser for det samlede panel. Sekretariatet vil bearbejde det meget omfattende materiale fra gruppernes drøftelser og fremlægge det for den arbejdsgruppe, der skal lave udkast til en udtalelse fra panelet (se herunder).

Eventuel nedsættelse af arbejdsgruppe og kommissorium for denne

Bioøkonomipanelet besluttede at nedsætte en arbejdsgruppe til at lave et udkast til en udtalelse fra panelet om værdikæder. Arbejdet vil tage udgangspunkt i drøftelserne på gruppearbejdet og i formandens overvejelser om en sådan udtalelses indhold. Udkastet til udtalelse bør rundsendes til panelet senest 12. maj 2014. Arbejdsgruppen vil blive understøttet i sit arbejde af det tværministerielle sekretariat, som også vil indkalde arbejdsgruppen til møder. Arbejdsgruppen har følgende medlemmer: Lene Lange, AAU; Jesper Lund-Larsen, 3F; Mads H. Dorff Christiansen, Landbrug & Fødevarer; Lykke Mulvad Jeppesen, Dong Energy A/S; Jacob Fjalland, WWF Verdensnaturfonden; Anne Grete Holmsgaard, BioRefining Alliance; Morten Gylling, KU; Jan Søndergaard, Dansk Skovforening.

Eventuelt

Panelet havde ingen kommentarer til det rundsendte udkast til skrivelse om arbejdsform.

Sekretariatet vil sende udkastet til referat fra dagens møde til godkendelse hos panelets medlemmer. Efter godkendelse vil det blive lagt på NaturErhvervstyrelsens hjemmeside.

Panelmedlemmer foreslog, at panelet blev holdt opdateret på:

- Aktiviteter i det europæiske bioøkonomipanel, f.eks. ved at invitere Niels Gøtke til at give oplæg på panelets næste møde,
- Nordiske aktiviteter,
- Andre bioøkonomirelaterede aktiviteter, som måtte komme op på ministerniveau i DK.

Det blev foreslået, at panelet også skulle fokusere på bioøkonomiens muligheder for at skabe nye jobs. Karsten Biering Nielsen takkede for forslagene og opfordrede medlemmerne til at sende eventuelle yderligere forslag og ideer til sekretariatet.

Landbrug & Fødevarer tilbød at stille lokale til rådighed for næste møde – men desværre viste det sig efterfølgende, at der ikke var nogen mødelokaler ledige på datoen for mødet. Sekretariatet vil derfor prøve at finde en anden vært for mødet.

Næste møde afholdes 22. maj 2014 kl. 13-17:30. Oplysning om mødelokalitet kommer senere.